

## Célébrer l'actualité : l'*Oratio habita in reditu M. A. Columnae* de Marc-Antoine Muret (1571)

Lucie CLAIRE – Université de Picardie Jules Verne / UR UPJV 4284 TrAme /  
Institut universitaire de France – [lucie.claire@u-picardie.fr](mailto:lucie.claire@u-picardie.fr)

Neolatinlyon 2024 – 1-5 juillet 2024

---

Marc-Antoine MURET, *Oratio I, 19*, dans *Opera omnia, ex manuscriptis aucta et emendata cum breui adnotatione Davidis Ruhnkenii, studiose ab se recognita, emendata, aucta, selectisque aliorum et suis adnotationibus instructa accurate [...]*, éd. Karl Heinrich Frotscher, Leipzig, Serigiana libraria, 1834-1841, réimpression Genève, Slatkine Reprints, 1971, 3 vol.

[p. 246] Cuius universi quod sit erga te studium, quae voluntas, neque tibi unquam aut dubium aut obscurum fuit ; et tamen nuper apertissime cognoscere potuisti, cum, tuo in urbem ingressu, tantus ad te omnium aetatum atque ordinum concursus factus est, tanta effusa omnis generis multitudo, ut ipsi septem colles, ipsa urbis moenia, si natura pateretur, sedibus suis relictis, obviam tibi prodire cupere viderentur. Quacunq̄ue incesseras, faustis acclamationibus omnia personabant ; omnes redundantem et foras erumpere gestientem laetitiam ore, oculis, manibus indicabant ; omnium in te uno figebatur obtutus ; omnes te, non ut unum ex principibus civitatis, sed ut firmissimam ac solidissimam Romani nominis ac dignitatis columnam intuebantur. Caelum ipsum manifesto favit honori tuo : cum, quod aliquot dies antea triste ac nubilum fuerat, ingressuro te, ita derepente nitere coepit, ut illa subita serenitas facile omnibus indicarit, honores, qui tibi haberentur, etiam caelestium iudicio comprobati. Nunc quoque, quanta hoc augustissimum templum frequentia hominum compleverit, vides : qui omnes eo animo huc convenerunt, ut Christo Iesu victori et victoriarum datori, ut beatissimae virgini, ut ceteris caelitibus, quorum auxilio hanc victoriam sine ulla dubitatione acceptam ferre debemus, tum propter fusos ac fugatos hostes, tum propter te salvum ac sospitem in patriam reductum, rite ac pie, ut debent, gratias agant. Beatum te, M. Antoni, propter cuius et abeuntis periculum et redeuntis salutem templa complentur. Meminimus omnes, superioribus mensibus, te ad bellum profecto, quae tota urbe fuerit trepidatio, quae sollicitudo, qui pavor. Quamvis enim et duces delecti erant fortissimi ac sapientissimi, et ex toto propemodum orbe Christiano flos ipse nobilitatis convenerat, et praecipua Italiae atque huius urbis ornamenta ac columina in exercitu versabantur : tamen eo magis metuebantur varii bellorum et ancipites casus, quod, si quid aut propter vim tempestatum aut propter hostilium copiarum magnitudinem aut quo alio eventu gravius accidisset, nulla reliqua spes erat, ullum amplius aetate nostra talem exercitum posse denuo comparari. Vagabatur autem toto mari infinita quaedam latronum multitudo, nostro sanguine cruenta, nostris spoliis onusta : qui et semper alias suoapte ingenio feroces, et tum maxime propter recentes victorias spe atque animis inflati, tantos

sibi spiritus, tantam arrogantiam sumpserant, ut classem quidem nostram a se spiritu ipso difflatum iri, ea vero disiecta, quasi ianua quadam effracta ac revulsa, omnes sibi Christianorum portus, omnes [p. 247] insulas, omnem oram maritimam apertam fore arbitrentur. Augebat timorem nostrum, quod anno superiori eas Deus alienatae a nobis propter peccata nostra voluntatis suae significationes dederat, ut non iniuria trepidaremus, ne ille merito nobis iratus, per hostes nominis sui a populo suo poenas repetere decrevisset. Sed o caeca hominum iudicia ! o abstrusa et recondita Dei consilia ! o bonitatem ac clementiam ipsius perpetuo praedicandam ! Vere Dominus est, qui vulnerat et medetur ; percutit, et manus eius sanabunt ; qui mortificat et vivificat ; qui deducit ad inferos et reducit. Pro paterna sua misericordia, castigans castigavit nos : sed morti non tradidit nos. Respexit ad lachrymas, ad ieiunia, ad eleemosynas, ad preces Ecclesiae suae : ad quae omnia Pius V. et nomine et re sanctissimus Pontifex, toto illo tempore, alios omnes et praecepto et exemplo suo incitabat. En senex sanctissime et veterum illorum Pontificum simillime, scelerum ultor, iustitiae cultor, veteris disciplinae restitutor, cui, bono publico, his miseris ac turbulentis temporibus, Ecclesiam suam gubernandam commisit Deus : hic est fructus lachrymarum atque obsecrationum tuarum. Tui fletus pepererunt nobis hoc gaudium ; tua quotidiana sacrificia hanc nobis a Deo victoriam impetrarunt. Metis exsultans, quod lachrymans seminasti. Te novo Moyse manus in caelum tollente, novus hic Iosue superabat Amalechitas. Tu mentem in Deo, nostri milites in barbarorum corporibus tela figebant. Confirmabant illorum dexteris preces tuae, et hostilium gladiatorum cuspidem retundebant. Itaque quanto plus nobis dedit Deus quam petebamus ! Nos timidi vota faciebamus, ut hostium classis, cum adventare nostram, auditum esset, quam celerrime se ad suos reciperet : quo post tot editas strages timuisse tamen et exspectare ausa non esse nostrorum impetum videretur. Nam illud prope immodicum videbatur optare, ut et congregarentur et se barbari, nostrorum virtute cognita, in fugam darent. Quod si ad efficiendam aliquam imaginem speciemque victoriae, aliquot illorum naves depressae, aliquot captae, numerus aliquis captivorum liberatus esset : abunde omnes non exspectationi modo, sed optatis quoque nostris satisfactum fore arbitrabamur. Vt autem sine magna nostrorum clade, amplius quadraginta hostium millia caederentur ; ut decem et eo amplius millia caperentur ; ut centum nonaginta quinque illorum triremes aliaque complura navigiorum genera in nostrorum potestatem venirent ; ut plus quindecim captivorum nostrorum millia [p. 248] liberarentur : ut ex tanta illorum multitudine vix unus perfidus pirata, et unus item saevissimi praedonis Ariadeni filius fuga elaberentur, qui ad superbas immanis illius tyranni aures acerbissimum minimeque ab ipso exspectatum tantae cladis nuncium adferrent : quis unquam nostrum, non dicam sperare, sed propemodum optare ausus est ? Praecurrit fortitudo vestra spes nostras : quaeque nos ne frustra optare verebamur, ut ea frustra hostis optaret, admirabili Dei beneficio et vestra singulari virtute perfectum est. Illud vero memorabile et animadvertendum, neque fortuito accidisse, sed iustissimo Dei iudicio effectum esse credendum est, quod, qui duo ex illa impura foedissimorum mancipiorum colluvie maximas minas iactare, qui uni ex omnibus Christianorum vires maxime despiciere soliti erant, ut etiam apud illum stolidum ac furem dominum suum ausi essent gloriari,

se centum triremibus, quidquid usquam Christianorum esset, undique exterminaturos : ii potissimum, cum ad manus ventum est, ita subito perterrefacti sunt, ut mare ipsum angustum eis esse ad fugam videretur. O Nonae Octobres, quam faustam ac felicem nobis posterisque nostris vestri memoriam reliquistis ! Quis non eorum, qui praelio non interfuerunt, ut sibi liceret spectasse quae illo die gesta sunt, annum unum de consequentis vitae suae spatio, si fieri posset, ademptum velit ? Solem ego ipsum, ita vivam, in tam pulcro spectaculo, ut Iosue olim adversus Amorraeos pugnante, substiturum fuisse arbitror : nisi tanta fuisset vincendi celeritas, ut, qui nihil metuebant, id unum metuere viderentur, ne prius advesperasceret, quam omnes hostes aut caesi aut capti aut fugati essent. Quenam igitur statuae, qui arcus, quae columnae, quae tropaea vobis excitari poterunt, viri fortissimi, quae non dico paria esse meritis vestris, sed eorum partem adumbrare aliquam possint ? qui futuri sunt usque eo disertis ac copiosis historiarum scriptores, qui, cum ad Naupacteam victoriam ventum erit, non potius metuant, ne quid de illius magnitudine deterant, quam eam se verbis exaequare posse confidant ? Semper enim iustum minuendi metum faciunt ea, quae amplificandi spem sua magnitudine sustulerunt.